

A KÖVETKEZŐ LÉPCSŐ ERDÉLY, MAJD ROMÁNIA

A különböző forrásokból származó visszaemlékezések mind azt bizonyítják, hogy a háborúból visszatért katonák hozták magukkal és képviselték Erdélyben azt a szemléletet, amely később a Reformmozgalom sajátos jellemzője lett. Az Egyház egyik korabeli vezetője például így emlékezik vissza az erről szóló iratában:

„Az úgynevezett Reformmozgalom a világháború alatt jött át Németországból Romániába. Különösen a békekötés után vert gyökeret itt nálunk, amikor a különféle román és magyar katonák, akik közösségünknek tagjai voltak, németországi hadifogságukból ismét hazatértek. Abban az időben ezek az emberek elkezdték gyülekezeteinket nyugtalanítani mindenféle feltűnő és csodálatot keltő tanaikkal, amelyek a világ végével és Jézus azonnali eljövetelével álltak kapcsolatban. És ezeket az eltorzított tanításokat a mi nevünk alatt, - mint 'Hetednap Adventisták' - nyomtatott formában is terjesztették.” (Paulini

P.P.A: Az úgynevezett Reformmozgalom keletkezése, tanítása, működése és végeredménye Romániában 1. old)

A kibontakozás első jelei

Azok a reform-adventisták, akik átélői, és így a leghitelesebb tanúi voltak ennek az időszaknak, hasonlóan emlékeznek a kialakulás körülményeire. Úgy Pogány Lajosné, - szül: Fülöp Ágnes - mint Bokor Albert testvérek megemlékeznek Flóra Jánosról, akit az elsők között említenek, mint reform-adventistát. Flóra János már mint családos ember kapta meg a behívót, és mint adventista kerül ki a harctérre. Amikor onnan haza jött, mint sebesült, már nem kellett többé visszamennie. Ezután kezdte el

hirdetni a nemharcoló elvet mindazoknak, akikkel csak kapcsolatba kerülhetett abban a háború miatti viszontagságos időben. Tőle hallott először erről a kérdésről a Bokor család és Fülöp Ágnes is.

A fent említett testvérekkel való beszélgetéseim alkalmával felvettem azt a kérdést is, miként lehetséges, hogy ezek a férfiak, akik úttörői voltak a Reformmozgalomnak, csak a katonai szolgálat, illetve a frontszolgálat után - amikor onnan már visszatértek - beszéltek-e a katonai szolgálat kérdéséről, mint alapvető hitelvről? Bokor Albert testvér így válaszolt erre a kérdésre: „Ezek a bevonult katonák, mint adventisták nem vallották azt, hogy ők nem teljesíthetnek katonai szolgálatot. A bevonulásuk előtt egyáltalán nem voltak tisztában ezzel a kérdéssel” (Interjú: Bokor Albert visszaemlékezése a Reformmozgalom kialakulására). Ennek megerősítésére mindjárt elmondta azt is, hogy amiként Flóra János, úgy az ő bátyja, Bokor János is, mint adventista került ki a harctérre, majd onnan az olasz fogságba. A fogságban hallott először valamit a reformisták elveiről, de még teljesen homályos volt előtte minden. „Amikor a fogságból hazakerült, akkor tisztázta előtte a dolgokat Katica nővére, aki viszont Flóra Jánostól nyerte az ilyen irányú ismereteit.” (u.o.).

Flóra János először bizonyos történeteket mondott el a testvéreknek, hogy mi történt vele a fronton, hogyan szegényítették meg a katonatársai. „Ha te hívő ember vagy, és meg akarod tartani a Tízparancsolatot, akkor miért jöttél a harctérre az embereket lelőni?” (u.o.). Ez a történetelmondás még azt a látszatot akarta kelteni, hogy a megvilágosodása a frontvonalon történt, és csak a katonatársainak a megjegyzései váltották ki belőle.

Nem sok idő múlva viszont ez a megközelítés átalakult, és már az eredeti elvekről beszéltek, – amit az Egyház kezdettől fogva vallott, képviselt, de most feladott és elvetett, – amit ők meg akarnak őrizni, és nem hagyják, hogy az Egyház így elforduljon tőle. Mire azonban idáig jutottak, már teljesen elfelejtették, hogy

Ők maguk is frontról visszatért katonák voltak, akik semmit sem tettek a bevonuláskor azért, hogy mentességet nyerjenek a fegyveres szolgálat alól. Fel sem merült bennük, hogy ezt kellett volna tenniük, ha egyszer ez volt az Egyház eredeti hitelve. Nyilván itt most nem azt akarom hangsúlyozni, hogy ezt kellett volna tenniük vagy sem, hanem azt, hogy a bevonuláskor egyikük sem tudott arról, hogy a katonai szolgálat megtagadása úgymond az adventisták alapvető hitelvei közé tartozik.

Bár Flóra János kezdetben sehol sem hivatkozik kapcsolatokra, a körülmények azonban mégis azt igazolják, hogy már kialakult kapcsolatai voltak a korábban említett reformista képviselőkkel. „Ahogy Flóra János megjelent Bokoréknál, nemsokára jöttek Pestről Freiburger, Anuló, Friedrich és egyszer Krémer is velük volt.” (u.o.). Ezek a személyek azonban nem találomra kerültek oda, hiszen a háborús állapotok közepette nemcsak az utazás, hanem az egymással való érintkezés is nagyon korlátozott körülmények között történhetett. Az a tény, hogy Friedrichék ott megjelentek, annak a bizonyítéka, hogy ők már korábban is kapcsolatban voltak Flóra Jánossal valamilyen módon.

Az Egyházból való első kizárás pedig Mezőpanitban történt, ahol Murbach Jakab volt ekkor a gyülekezet prédikátora. Szombat délelőtti igeszolgálatát a Gal. 3,1. verse alapján vezette be: *„Óh balgatag galáciabeliek, kicsoda ígézett meg titeket?”* Ilyen bevezetés után került sor arra, hogy a gyülekezetet döntés elé állította. Mint ennek a gyülekezetnek lelkésze, felkérte a jelenlévőket, hogy álljanak fel azok, akik a reformista elvek és tanítások mellett foglalnak állást. Ezeket a személyeket ezután kizárta a gyülekezetből, akik ettől kezdve nem is látogatták többé a gyülekezetet (Interjú: Id. Pogány Lajosnak és feleségének visszaemlékezése a Reformmozgalom kialakulásáról).

Tulajdonképpen ettől kezdve indult meg a független gyülekezeti életük, amely kezdetben teljesen szervezetlen volt. Mindenhol csak olyan magaválasztotta prédikátorok próbálták

összefogni azt a néhány személyt, akik azon a környéken voltak. Freiburger Sándor – Budapestről – volt az első olyan személy, aki megpróbálta összefogni és megszervezni egész Erdélyben a kiszakadtakat. Programjának részeként megszervezte az Adventista Egyház elleni misszióját is, aminek eredményeként Románia területén két gyülekezeti vén is átállt a kiszakadtakhoz. Így vált lehetővé, hogy ettől kezdve már úrvacsorában is részesülhettek, mivel korábban nem volt egyetlen felszentelt munkás sem közöttük.

Ezek után nemsokára egy összejövetelt tartottak Besén 1918 végén, ahol ez a két vén prédikátorra szentelt fel három fiataalt, akik Magyarországról jöttek át, mivel ott sem volt felszentelt munkás. Valószínű, hogy ez az esemény Freiburger Sándor előkészítő munkájának az eredményeként történt meg.

A területi munka megszervezése

Bár ettől kezdve kisebb összejövetelek folyamatosan voltak, különösen Kolozsváron, lényegesebb eseményként azonban csak az 1921-ben megtartott konferenciát lehet kiemelni, amelyet Plojestben rendeztek meg. Ez volt az első alkalom, amikor megpróbálták szervezetté kialakítani az egyre népesebbé váló tábort. Ez volt az első úgynevezett Unió Konferencia, ahol megbeszélték és kialakították a misszió-területek határait. Ekkor bocsátották el az első munkásokat gyülekezeti megbízás alapján. Ekkor lett Fülöp Ágnes – a későbbi Pogány Lajosné – is megbízva, és Magyarország területére irányítva, mint könyvevangélista. Ekkor 23 éves volt. Szilágyi Rózát pedig Szerbiába küldte ugyanaz a Konferencia. (Interjú: Id. Pogány Lajosnak és feleségének visszaemlékezése a Reformmozgalom kialakulásáról).

Az 1922. évi konferencia jelentésből tűnik ki, hogy a Plojestben megtartott konferencia Duna Unió néven szervezte meg önmagát, amelynek ekkor még a Magyar Terület is része volt. Az Unió vezetőjévé valószínűleg Nikolici Demetert

választották meg. Erre abból lehet következtetni, hogy az 1922-es Magyar Területi Konferencián a Generál Konferencia elnöke mellett csak ő volt jelen mint vendég, a Duna Unió képviselőjeként (Szombati Őrálló 1922. / 4. szám). Az Unió központját ideiglenesen Plojestbe helyezték. Valószínűleg azért ideiglenesen, mert a magyarok szerették volna Budapesten tudni a központot. Bizonyos szempontból érthető is ez az igényük, ha figyelembe vesszük, hogy egész Erdélyben, és még a román területen is a magyarok munkájának eredményeként fejlődött fel a Mozgalom úgy, hogy Unióvá lehetett szervezni. Mivel azonban a legtöbb reform-adventista ekkorra már Erdély területén volt, ezért az ő oldalukról nézve a plojesti központ volt a természetes. Ezért aztán egyszerű szavazati többséggel el is vetették a Magyar Terület igényét. Ez a szembeállítás azonban azt eredményezte, hogy 1923-ban a Magyar Terület kilépett a Duna Unióból, és a Német Unióhoz csatlakozott.

Egy reformista vezető vallomásából

Ebben a szakaszban egy romániai vezetőnek abból a leveléből szeretnék idézni, amelyben bejelentette, hogy a jövőben nem akar többé a Reformmozgalom tagja lenni. Ez a személy Constantinecu D. volt, aki abban az időben a Muntenia Egyesületének elöljárójaként dolgozott a Reformmozgalomban. Levelét, amelyben a kilépését bejelentette, 1930 november 28-án írta, és a Reformmozgalom Duna Uniójának, illetve a Generál Konferencia Bizottságának címezte. Ez a levél bizonyos vonatkozásban képet ad a Reformmozgalom akkori belső állapotáról.

„Ezen levelemmel szíves tudomásotokra hozom, hogy ebből a mozgalomból végérvényesen kilépek. A következő okok indítottak erre a lépésre.

1. Amikor ennek a mozgalomnak a tagja lettem, azt hittem, hogy egy tiszta, szent és önzetlen nép közé jutottam. De

nem tartott soká, és ebben a hitemben csalódtam. Az összes unió konferenciákon és bizottsági üléseken veszekedés, vitatkozás, irigység, féltékenység és gyűlölet uralkodik.

2. A Generál Konferencián szemlélője voltam azoknak az összecsapásoknak, amelyek napokon és éjszakákon keresztül folytak Welp atyafi ellenségei és barátai között. Ennek az volt az oka, hogy minden párt uralkodni szeretett volna. Ez nagyon elszomorított és megbotránkoztatott, és könnyes szemekkel távoztam el. Amikor ezt észrevették, atyafiakat és testvérnőket gyűjtöttek össze, akik gitár és mandolin karral elkísértek a villamosmegállóig, ahonnan a hannoveri pályaudvarra utaztunk.
3. Ezután következett a Generál Konferencia Bizottságának ülése. Itt ismét felmerült az a kérdés, hogy Welp atyafit mellőzzék a vezetésben. Oly nagy harc fejlődött ki, hogy a Német Unió elöljárója Richter atyafi és rajta kívül még 2-3 prédikátor visszavonult; később ki is zárták őket.
4. 1930 június havában Tárgu-Muresben, Romániában tartották a Duna Unió Konferenciáját, és az összes delegátus, akik részt vettek ezen az összejevetelen tudják, hogy milyen légkörben folyt le ez a konferencia. Itt is meg kellett győződnöm azoknak a hamisságáról és ravaszságáról, akik e mozgalom vezetőinek tartják magukat. Bár a mostani és az akkori elöljáró tehetetlenségét számos tény bizonyítja, mégsem tettek semmit, és ő megmaradt tisztségében... Sem az Unió Bizottság, sem a hitelesítő bizottság határozatát nem vették figyelembe, hanem Welp atyafi mindent elkövetett, hogy ezt az atyafit továbbra is meghagyja vezetői tisztségében. Hogy nagyobb legyen a hatalma, magával hozta Mass atyafit, a Generál Konferencia titkárát is. Véleményük a többség kívánságával ellenkezett, de a többség elfogadta döntésüket, pusztán csak azért, hogy így elkerüljék a teljes szakadást a tagok és

a képviselők között.

5. Mindezek a tények arról győztek meg, hogy e mozgalom vezetőit nem keresztény lelkiület hatja át, hanem egyéni érdekek és gondolatok irányítják őket, hogy jó állásokat szerezzenek maguknak, amelyeket sohasem értek volna el, ha a Nagy-gyülekezetben maradtak volna.
6. ...Mindez, és még sok más dolog meggyőzött arról, hogy azoknak jellemében, akik az anyagyülekezettől elszakadtak, és akik reform-adventistáknak nevezik magukat, – ami azonban csak szájhittvallás – az igazi reformból semmi sem látható, és az elszakadásuknak az igazi oka nem más, mint egyéni előnyöknek a megszerzése, elrejtett célok követése, és felfuvalkodottság volt.

Azok, akik részt vettek kezdetben ebben a mozgalomban, és akiknek ebben a mozgalomban ma oszlopoknak kellene lenni, már alig jöhetnek számításba. Vagy a világba mentek vissza, vagy pedig már más csoportokat alapítottak. Ha ezeket az embereket tényleg az Isten Lelke vezette volna, akkor önzetlenül működtek volna, és még ma is betöltenék tisztségüket. Azonban másként ez nem is történhetett, hiszen a mozgalom alapításának első napjától a mai napig csak civakodás, veszekedés és meghasonlás volt napirenden. Ha az Úrnak Lelke ezzel a mozgalommal lett volna, akkor nem történt volna annyi rossz és szennyes dolog.”

(Constantinescu D: Levél a Reformmozgalom Duna Unió és a Generál Konferencia Bizottságának 1-3. old.)